

Азғельмұхара ҳаракы змоу аус

Атоурых амырзразы

Альбина Жыбы

Мызкахъ зыник, Акәа, Апсны Абанк амүзеи ағылшынның азғасы. Дара иаптанды ирымопул ахеилак, дахагылоуп – Олег Папаскыр. Аибашьра қалаанза азғасы рхеилак иалаз рхыпхызара ақырза ирацән. Еизыргоз аматәарқәгызы еиуеншыныз. Уи аамта згәлашәуаны иаха ахеилак иалоу Ататоли Тарбей Карен Еремиани роуп. Ататоли еизигон амарқәа, Карен апарағырпә.

Карен еитеихоит, Акәа иахъа ашахматтә школ ахырко атып ағылшынның азғасы. Арахъ иауан Асовет еидгыла зегъы ақынта. Еимырдон рокколекция. Еиғауан.

«Хәй змамыз аматәарқәа-асатқәа аорденкәа анааргоз ықан. Ҳара усқан ҳән, усқак иахъеил-каазомызт», - ҳәя иғәлаиришәоит ии аамта Карен.

Азғаф 76 шықеса ихыңдеит. Апарағырпә аидкыларда далағеит фышиқәса анихытуа. Уи шығалаз атәи еитахауа Карен ихәоит, рапхъятәи ипарағырпә дылжысуз аимәфада ала ишипсахыз.

«Николай I дыныз 1849 шықеса рзы итыжъыз амаат иман сөзіза. Сара синт 1949 шықеса рзы, уби ақынта истахеит ии. Аимәпақәа әбәа сыман. Акала еитыншысқалеит. Уи ақеит, саланагалеит», - еитеихоит азғаф.

Карен еизигон Урыстылытәи 19-20 ашә. азы итыжъыз амаатқәа. Ирхаяз апарақәа иштыуан иколлекция ахартааарахъ. Аибашьра иацәнхаз уажәгы имоуп.

«Истахын Урыстылытәи аматәарқәа ааныжын хәспаркәа реизгара салагарц, аха рыхәкәа цәгъоуп. Алшара усқак исымам. Алигә Апсна Леон дыныз ахтәи парағырпә пхәйск иаалхәеит 180 нызық маат ҳәя. Сарғыы исгәапхеит, аха иааг. Изгейт аразны иалхыз. Уажәи Сария Лакоба дызын аасхәеит. Даара ишшозоуп», - ихәоит азғаф уи дахычехәауа.

Карен иажәақәа рыла, ҳап-

чара уалагоит», - изгәеит Олег.

Иара иахирбаз ашәаартқәа рөи еиқәханы икоуп напыла иану ағырагыбы. Шәара шәаэхәиц, 100-шықеса рапхъа Апсны иатәз ауаф қыара иштыуеит ацхамта, убри аан дызтаа ақалақ шибаз атәи ахықәо. Иқвашыз, иғәпхаз, иаликаз атәи уапхъоит. Олег инапағи икоу ашәаартқәа рахынта зегъ реиҳа ижәйтәзәти атыхымтәа қатан 1900 шықеса рзы. Уи ашәаарт ахатағы иануп. Ҷыара иақәгылоуп амхәйр, уигы аттаара уаналагалак, иуанахәо рацоуп. Иара иеизгамтәа аашаоит еиүеншым асантқәа рөи, «авито» (урыстылатәи асант еиүеншым алахәарақәа ахыркоуп) уаҳы иналатаны.

Ашәаартқәа ибзианы уаҳәапшы аттаара уаналагалак, иара ауникалра уағыланахалоит. Ҷырап Олег ишшозашәеит пышшыла икәз ағыра, алтинтә шыата змаз, алфавит ала иғыз. Иара ихәоит, дарбанзаалак аизгаф дашаштоу иуникалтәи аматәарқәа. Ус Олег дрыштәшәрәцио ас ду анауз аамтазы икәтәз ашәаартқәа.

«Ари ахтәи атәи змаҳаң дықам, убри ауп иара ауникалрагызы залоу. Истаху үс еипш ашәаарт сколлекцияи икәзарц, аха ахә ҳаралуп. Азғасы зыштоу ауникалра здоу ауп. Икалалоит имачны итыжъыз акы ақәзар, мамзар грак амазар. Ус еипш икоу ахәгы иаха ихаракуп», - ихәоит Олег.

Убри аан ашәаарт паршиқәа зынзагы иуқәшәазом. Уи қаташа змам усуп, ихәоит аизгаф.

Олег ашәаартқәа рыдагы, аханатә дадзыпхъалас агравиурақәа зыштоу ауникалра здоу ауп. Карла Сирена лышкәи «Апсны анықәаракәа» ҳәа хызыз измоу ақынта атыхымтәа реизгара дағуп. Ашәбәи бұрыц-бұрыца иртииует, избанзар иара ишенибогу ашашара уадауп шыта. Атыхымтәа рөи иубот ауахәамақәа Бедиа, Мықә, урт рыхынтықа ишүкәз. Икоуп агравиура - Оқәым ақытан ауа аус анырызбоз атәи зхәо. Олег дахьзиндироуп ақынта уи аинтерес изцәйнрагеит. Ус еипш уаҳа қызары ишшозамхъац.

«Азғарағы аус злоу, зегъы аахәаны нақ салғандаз ҳәа ақәзар, ара еиҳа аинтерес здоу иуруха адырракәа роуп. Апроцесс зегъы иаха аинтерес сздоуп, анағас, аматәар снапағы ианықалалак иснаға ағәхәара. Ари паратә лагалоуп, ҳәарада, аха уи парархарлар ахасабала ахашәала ду узәт ақән икәзар, - ихәоит Олег.

Азиатәи аамта инаркны Апсны азғасы аиғағыз, акала 100 шықеса зыхыда атыхымтәа унапағы икны, иаха уи лабеаба иубар ушоит. Ус еипш алшара ахъамоу ағәхәара ду снатоит. Ари ҳтоурых аиқәрхарахъ ухъарпшыеит, аттаархыы унанагоит. Үқалақ өнімділік нап адкыла ахъ-

чара уалагоит», - изгәеит Олег.

Азиатәи аамта инаркны Апсны азғасы аиғағыз, акала 100 шықеса зыхыда атыхымтәа унапағы икны, иаха уи лабеаба иубар ушоит. Ус еипш алшара ахъамоу ағәхәара ду снатоит. Ари ҳтоурых аиқәрхарахъ ухъарпшыеит, аттаархыы унанагоит. Үқалақ өнімділік нап адкыла ахъ-

чара уалагоит», - изгәеит Олег. Иара иахирбаз ашәаартқәа рөи еиқәханы икоуп напыла иану ағырагыбы. Шәара шәаэхәиц, 100-шықеса рапхъа Апсны иатәз ауаф қыара иштыуеит ацхамта, убри аан дызтаа ақалақ шибаз атәи ахықәо. Иқвашыз, иғәпхаз, иаликаз атәи уапхъоит. Акы уанаңшытоу ишшозашәеит хәи змазам егырт Апсны иадхәалоу аматәарқәа. Ус аукцион ағылышашааит 19 ашәышықәасан икәз аблонқәа. Дара зегъы еипшуп уаҳырхәапшша, аха уақа иаархоуп амхәйр, изтазкуа атәи зхәо. Ус Апсны иатәз ахлашашаан иааххәеит Абанд амүзеи азы. Абриала Апсны икәз акультура рацәа аарпшра ҳағәтакуп. Амүзеи афондқәа еснагы иаҳәараахоит», - еитеихоит Олег.

Апсны Абанд амүзеи аанаха – Астамыр Җания ихата деизгәуп. Урыстыла ахра иатанақуаз 1918 ашықәасы итыжъыз апарағырпә икәшәо. Избан икәшәо? Избанзар, Астамыр абжынапы аизгаф илоу алашыфкра ихаты колекцияи ицемақхеит, избанзар, уажәи иара дызыштоу Ахәынтарратә банк иатәи амүзеи аколлекция ахартәаара ауп. Ихаты колекция ақәзар, аизгара далагеит ашкол дыштаз, абанкнота ҳамтас ианирта. Иара зық маат ицен, 1918 шықеса рзы итыжъын.

«Еснагы иалхтәуп еизугар иутаху атема, аамта ахтәаха. Избанзар, адуни ағылышашааит 1900 шықеса рзы. Уи ашәаарт ахатағы ишшозашәеит пышшыла икәз ағыра, алтинтә шыата змаз, алфавит ала иғыз. Иара ихәоит, дарбанзаалак аизгаф дашаштоу иуникалтәи аматәарқәа. Ус Олег дрыштәшәрәцио ас ду анауз аамтазы икәтәз ашәаартқәа.

«Ари ахтәи атәи змаҳаң дықам, убри ауп иара ауникалрагызы залоу. Истаху үс еипш ашәаарт сколлекцияи икәзарц, аха ахә ҳаралуп. Азғасы зыштоу ауникалра здоу ауп. Икалалоит имачны итыжъыз акы ақәзар, мамзар грак амазар. Ус еипш икоу ахәгы иаха ихаракуп», - ихәоит Олег.

Убри аан ашәаарт паршиқәа зынзагы иуқәшәазом. Уи қаташа змам усуп, ихәоит аизгаф.

Олег ашәаартқәа рыдагы, аханатә дадзыпхъалас агравиурақәа зыштоу ауникалра здоу ауп. Карла Сирена лышкәи «Апсны анықәаракәа» ҳәа хызыз измоу ақынта атыхымтәа реизгара дағуп. Ашәбәи бұрыц-бұрыца иртииует, избанзар иара ишенибогу ашашара уадауп шыта. Атыхымтәа рөи иубот ауахәамақәа Бедиа, Мықә, урт рыхынтықа ишүкәз. Икоуп агравиура - Оқәым ақытан ауа аус анырызбоз атәи зхәо. Олег дахьзиндироуп ақынта уи аинтерес изцәйнрагеит. Ус еипш уаҳа қызары ишшозамхъац.

«Азғарағы аус злоу, зегъы аахәаны нақ салғандаз ҳәа ақәзар, ара еиҳа аинтерес здоу иуруха адырракәа роуп. Апроцесс зегъы иаха аинтерес сздоуп, анағас, аматәар снапағы ианықалалак иснаға ағәхәара. Ари паратә лагалоуп, ҳәарада, аха уи парархарлар ахасабала ахашәала ду узәт ақән икәзар, - ихәоит Олег.

Иара иажәақәа рыла, аизгаф иис – уи аизгаф маңара ақәзар, ахыпхъазарыз еизызго мачфуп, иудыруазароуп еизуго тоурыхтә тақыс иамоуп, шақа иапссоу.

«Иаххәап, апарағырпә иамоуп ашәаартқәа, иара шықатоуп айлуктара уадауп шытоу аудиукаар улшоит ишшозамхъац. Иаххәап, ахыпхъазарыз еизызго мачфуп, иудыруазароуп еизуго тоурыхтә тақыс иамоуп, шақа иапссоу.

«Иаххәап, апарағырпә иамоуп ашәаартқәа, иара шықатоуп айлуктара уадауп шытоу аудиукаар улшоит ишшозамхъац. Иаххәап, ахыпхъазарыз еизызго мачфуп, иудыруазароуп еизуго тоурыхтә тақыс иамоуп, шақа иапссоу.

«Иаххәап, апарағырпә иамоуп ашәаартқәа, иара шықатоуп айлуктара уадауп шытоу аудиукаар улшоит ишшозамхъац. Иаххәап, ахыпхъазарыз еизызго мачфуп, иудыруазароуп еизуго тоурыхтә тақыс иамоуп, шақа иапссоу.

«Иаххәап, апарағырпә иамоуп ашәаартқәа, иара шықатоуп айлуктара уадауп шытоу аудиукаар улшоит ишшозамхъац. Иаххәап, ахыпхъазарыз еизызго мачфуп, иудыруазароуп еизуго тоурыхтә тақыс иамоуп, шақа иапссоу.

«Иаххәап, апарағырпә иамоуп ашәаартқәа, иара шықатоуп айлуктара уадауп шытоу аудиукаар улшоит ишшозамхъац. Иаххәап, ахыпхъазарыз еизызго мачфуп, иудыруазароуп еизуго тоурыхтә тақыс иамоуп, шақа иапссоу.

«Иаххәап, апарағырпә иамоуп ашәаартқәа, иара шықатоуп айлуктара уадауп шытоу аудиукаар улшоит ишшозамхъац. Иаххәап, ахыпхъазарыз еизызго мачфуп, иудыруазароуп еизуго тоурыхтә тақыс иамоуп, шақа иапссоу.

«Иаххәап, апарағырпә иамоуп ашәаартқәа, иара шықатоуп айлуктара уадауп шытоу аудиукаар улшоит ишшозамхъац. Иаххәап, ахыпхъазарыз еизызго мачфуп, иудыруазароуп еизуго тоурыхтә тақыс иамоуп, шақа иапссоу.

«Иаххәап, апарағырпә иамоуп ашәаартқәа, иара шықатоуп айлуктара уадауп шытоу аудиукаар улшоит ишшозамхъац. Иаххәап, ахыпхъазарыз еизызго мачфуп, иудыруазароуп еизуго тоурыхтә тақыс иамоуп, шақа иапссоу.

«Иаххәап, апарағырпә иамоуп ашәаартқәа, иара шықатоуп айлуктара уадауп шытоу аудиукаар улшоит ишшозамхъац. Иаххәап, ахыпхъазарыз еизызго мачфуп, иудыруазароуп еизуго тоурыхтә тақыс иамоуп, шақа иапссоу.

«Иаххәап, апарағырпә иамоуп ашәаартқәа, иара шықатоуп айлуктара уадауп шытоу аудиукаар улшоит ишшозамхъац. Иаххәап, ахыпхъазарыз еизызго мачфуп, иудыруазароуп еизуго тоурыхтә тақыс иамоуп, шақа иапссоу.

«Иаххәап, апарағырпә иамоуп ашәаартқәа, иара шықатоуп айлуктара уадауп шытоу аудиукаар улшоит ишшозамхъац. Иаххәап, ахыпхъазарыз еизызго мачфуп, иудыруазароуп еизуго тоурыхтә тақыс иамоуп, шақа иапссоу.

«Иаххәап, апарағырпә иамоуп ашәаартқәа, иара шықатоуп айлуктара уадауп шытоу аудиукаар улшоит ишшозамхъац. Иаххәап, ахыпхъазарыз еизызго мачфуп, иудыруазароуп еизуго тоурыхтә тақыс иамоуп, шақа иапссоу.

«Иаххәап, апарағырпә иамоуп ашәаартқәа, иара шықатоуп айлуктара уадауп шытоу аудиукаар улшоит ишшозамхъац. Иаххәап, ахыпхъазарыз еизызго мачфуп, иудыруазароуп еизуго тоурыхтә тақыс иамоуп, шақа иапссоу.

«Иаххәап, апарағырпә иамоуп ашәаартқәа, иара шықатоуп айлуктара уадауп шытоу аудиукаар улшоит ишшозамхъац. Иаххәап, ахыпхъазарыз еизызго мачфуп, иудыруазароуп еизуго тоурыхтә тақыс иамоуп, шақа иапссоу.